

ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΟΙ Κ. Κ.

Π. ΖΑΧΑΡΙΑΣ, Κ. ΚΤΕΝΑΣ, Γ. ΡΑΖΕΛΟΣ, Ν. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ,
Γ. ΣΑΡΡΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΓ'.

ΑΘΗΝΑΙ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1912

ΑΡΙΘ. 5.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ γνήσιον τοῦ ὕλικου καὶ ἡ κατασκευὴ ὡς βάσις διὰ τὴν γένεσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μορφῶν ὑπὸ Ἐμμ. Κριεζῆ.

Ἡ Ἀκροκόρινθος καὶ τὰ περίεξ αὐτῆς μέρη γεωλογικῶς ἐξεταζόμενα ὑπὸ Φ. Νέγρη
Ποικίλα.

ΤΟ ΓΝΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΩΣ ΒΑΣΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΤΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ

Ἡ πρώτη ἀφορμὴ καὶ ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς οἰκοδομῆς ὑπῆρξε βεβαίως ἡ ἀνάγκη τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, τῶν ἐπιβλαβῶν ζώων καὶ ἀνθρώπων. Ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ οἰκοδομῆν ἔγκειται ὁ πυρὴν πάσης κατασκευῆς, ἥτις ἐξελίσσεται μετὰ τοῦ σκοποῦ. Ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ δημιουργεῖν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ καθαρῶς χρησίου καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐπαρκές. Ἡ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐνοικοῦσα ἀντίληψις τοῦ ὄρατου προσεκάλεσε τὴν τέχνην καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἀχώριστον συνοδὸν τοῦ οἰκοδομῆν. Οὕτω προσέκνηεν ἡ Ἀρχιτεκτονική.

Ὁ διάκοσμος τῆς καλύβης καὶ τοῦ σπηλαίου διὰ κλάδων, -ἀνθέων, τροπαίων, ὄπλων καὶ λίθων ἀναθηματικῶν, ἀφύπνισαν βεβαίως τὸ πρῶτον αἶσθημα πρὸς ἀπομίμησιν, καὶ οὕτως ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τέχνη, ἡ Ἀρχιτεκτονική, ἐκείνη, ἥτις ἔφερεν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικὴν. Τὰ ἔργα αὐτῶν εἶναι τὸ αὐτοτελὲς δημιούργημα τοῦ ὄρατου.

Ἀνάγκη, σκοπός, κατασκευὴ καὶ ἐξιδανίκευσις εἶναι ὡς ἐκ τούτου οἱ ἀρχικοὶ πυρῆνες τῆς υπάρξεως τῆς καλλιτεχνίας. Ἀνάγκη καὶ κατασκευὴ συμβαδίζουσι μετὰ τῆς φιλοπόνως ἐργαζομένης ἀνθρωπότητος, τὸ βῆμα αὐτῶν δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ ἢ μεγαλοπρεπῶς βαδίζουσα Καλλιτεχνία.

Ὡς ἐκ τούτου δύναται νὰ προκύψῃ ὁ φόβος, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς καθαρᾶς χρησιμότητος ἤθελε παραγκωνίσει τὴν Τέχνην. Τοῦτο μάλιστα πρὸκάλει διαμάχας, αἵτινες τόσον κακῶς ἐγένοντο ἀντιληπταί, ὥστε ἐνόμιζόν τινες ὅτι ἤθελεν εἶναι ἀσυμβίβαστος ἢ ἀντίθεσις μεταξὺ ρεαλισμοῦ καὶ ἰδεαλισμοῦ.

Τὸ ἐσφαλμένον τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἐγκείται εἰς τὴν προϋπύθεσιν ὅτι ἡ χρησιμότης θὰ ἠδύνατο τελείως νὰ παραγκωνίσῃ τὸν ἰδεαλισμὸν καὶ τὸ περαιτέρω συμπέρασμα, ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἠδύνατο νὰ ζῆσῃ χωρὶς τέχνην, ἐνῶ τὸ μόνον ὅπερ δύναται νὰ παραδεχθῆ τις, εἶναι τὸ ὅτι χρησιμότης καὶ ἰδεαλισμὸς προηγούνται, ἵνα προετοιμάσωσι τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἡ τέχνη καὶ ὁ ἰδαισιμὸς θὰ ἐκτελέσωσιν.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς πάσης Τέχνης μέχρι σήμερον ἔμεινεν ἀναλοῖωτος ἡ λειτουργία αὕτη. Ἐὰν ὀξέωμεν βλέμμα εἰς τὸ παρελθὸν θὰ ἴδωμεν σαφῶς τοῦτο.

Ἡ πρώτη ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευασθεῖσα ἀρχιτεκτονικὴ μορφή ὑπῆρξεν ἡ στέγη, τὸ προφυλακτικὸν κάλυμμα, βεβαίως ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὴν ἔλλειψιν τῶν σπηλαίων. Ἡ στέγη προῦπῆρξε καὶ αὐτῆς τῆς ἐστίας. Τὴν στέγην ἠκολούθησε τὸ τεχνητὸν ὑποστήριγμα ἐκ κορμῶν δένδρων καὶ λίθων, τέλος τὸ πλεκτὸν παραπέτασμα καὶ ὁ τοίχος.

Τὰ οἰκοδομικὰ ταῦτα στοιχεῖα ἔσχον τὴν περαιτέρω διαμόρφωσιν αὐτῶν, συνελεῖα τῶν

μονίμων συνοικισμῶν δι' ἐργαλείων καὶ ἄλλων ποικίλων μέσων. Παραδόσεις, διαρκῆς γένεσι νέων ἀναγκῶν καὶ σκοπῶν καὶ μέσων κατασκευῆς μετὰ τῆς διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀντιλήψεως τοῦ ὄραίου γεννηθείσης Τέχνης ἀνύψωσαν βαθμιαίως, κατόπιν ἀπειρώς μακρᾶς ἐξελίξεως, τὰς θεμελιώδης μορφᾶς τῶν υποστηρικτῶν, τῶν τοίχων, τῶν δοκῶν κ. λ. εἰς καλλιτεχνικὰς μορφὰς.

Μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ ἐγεννηθῆ ἡ Τέχνη. Περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων δὲν δύναται βεβαίως νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία. Ἐὰν ἐξετάσῃ τις ἐκτὸς τούτου ὅλας τὰς καλλιτεχνικὰς μορφὰς τῆς ἱστορικῆς περιόδου εἶναι δυνατόν ν' ἀποδείξῃ εὐκόλως παρ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τῶν διαφόρων ὅθυμῶν σχεδὸν συνεχῆ σειρὰν τῆς βαθμιαίας διαμορφώσεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεώς των ὡς κατασκευαστῶν μέχρι σήμερον. Ὡς ἐκ τούτου λογικῶς σκεπτόμενοι δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ πεισθῶμεν περὶ τοῦ ἀδιαφιλονικήτου τοῦ ὅτι κάθε οικοδομικὴ μορφή προέκυψεν ἐκ τῆς κατασκευῆς καὶ βαθμιαίως ἐγένετο καλλιτεχνικὴ μορφή. Ἐπὶ τῆς θεμελιώδους ταύτης ἀρχῆς στηρίζεται κάθε ἀνάλυσις καὶ ἡ ἀρχή, αὕτη μᾶς διασαφίζει κάθε καλλιτεχνικὴν μορφήν.

Αἱ καλλιτεχνικαὶ μορφαὶ ὑπέστησαν μεταβολὰς, αἱ μεταβολαὶ αὗται, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ μορφή ὄφειλε ν' ἀνταποκρίνηται εἰς τὸ ἰδανικὸν πρότυπον τοῦ ὄραίου τῆς ἐκάστοτε ἐποχῆς, προέκυψαν καὶ συνεπεία τοῦ ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐτελέσεως, τὸ ὕλικόν, τὰ ἐργαλεῖα, τὰ διατιθέμενα μέσα, ἡ ἀνάγκη κ.τ.λ. ἦσαν διαφορετικὰ καὶ προσέτι ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τοὺς διαφόρους τόπους προσετίθεντο διαφορετικοὶ σκοποὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν. Ὡς ἀναγκαῖα συνέπεια τῶν ἀνωτέρω ἀκολουθεῖ, ὅτι νέοι σκοποὶ, νέας κατασκευὰς καὶ διὰ τοῦτο ἐπίσης νέας μορφὰς ὀφείλουσι νὰ γεννηθῶσι. Ἡ σημερινὴ μας ἐποχὴ παρήγαγεν ὅσον οὐδεμία προηγουμένη τὸν μέγιστον ἀριθμὸν τοιούτων κατασκευῶν (ἀρκεῖ ν' ἀναλογισθῆ τις μόνον τὰς συνεποίας τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ σιδήρου).

Τὸ ὅτι ὅλαι αὗται αἱ μορφαὶ καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν ὑψώθησαν εἰς τέλεια καλλιτεχνήματα, ἐξηγεῖται ὡς ἐκ τῆς αἰτίας ἦν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν τοῦτέστιν, διότι ἀκριβῶς ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ χρησιμότης μόλις ἤδη τὰ προετοιμάζει διὰ τὴν τέχνην. Ἐπίσης δέον ἐνταῦθα εἶτι μᾶλλον νὰ τονισθῆ τὸ γεγονός ὅτι κάθε ἀπόδοσις μορφῆς πάντοτε βραδέως καὶ ἀπαρτήρητος προχωρεῖ. Ἡ κατασκευὴ δέον νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς τὸ πρῶτον κύταρον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ κατασκευὴ προπορεύεται πάντοτε καθόσον ἄνευ αὐτῆς οὐδεμία καλλιτεχνικὴ μορφή

δύναται νὰ προκύψῃ καὶ τὸ ἔργον τῆς τέχνης, ἦτοι τὸ ἐξιδανικεύειν τι τὸ ὑπάρχον, εἶναι ἀδύνατον ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἡ διαμόρφωσις τῶν καλλιτεχνικῶν μορφῶν τῶν ἀνταποκρινομένων εἰς τὰς ἰδικὰς μας τὰς νέας κατασκευὰς ἐγκείται λοιπὸν εἰς ἡμᾶς αὐτούς, ὅπως τὰς δημιουργήσωμεν μᾶς παρέχει τὰ μέσα καὶ μᾶς διευκολύνει ἢ πλουσία κληρονομία, ἣς κατέστημεν κάτοχοι.

Τὸ συμπέρασμα τῆς σκέψεως ταύτης εἶναι ἀπλούστατον. Ὁ ἀρχιτέκτων ὀφείλει πάντοτε νὰ παράγῃ δι' ἐξελίξεως ἀπὸ τὴν κατασκευὴν τὴν καλλιτεχνικὴν μορφήν. Ἐννοεῖται ὀφείλει ἢ κατασκευὴ νὰ πληρῆ τὸν σκοπὸν, ὃν ὁ παρατηρητῆς διαβλέπει. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα ἐκάστης κατασκευῆς δὲν πρέπει ν' ἀναζητῆται εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς πορείας τῶν στατικῶν ὑπολογισμῶν ἀλλ' εἰς φυσικὴν τινα ἐπιπόνησιν, εἶναι δὲ αὕτη ποιά τις ἐφευρέσις. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου ὅμως τοῦτο σημεῖον ἐγγίζει ἢ κατασκευὴ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς τέχνης, τοῦτέστιν ἢ ἀρχιτεκτονικὴ ἐκείνην τὴν κατασκευὴν θὰ ἐκλέξῃ, θὰ ὀρίσῃ, θὰ τελειοποιήσῃ ἢ θὰ ἐπινοήσῃ, ἢ ὅποια δύναται φυσικώτερον νὰ παρεντεθῆ καὶ καλλιτέρον ἀρμόκει πρὸς τὴν παραγομένην εἰκόνα.

Τὰ διατιθέμενα μέσα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ κατασκευαζομένου ἀντικειμένου θὰ προκαλῶσι πάντοτε ἀμφιταλάντευσιν μεταξὺ τῶν ὀρίων καθαρᾶς χρησιμότητος καὶ καλλιτεχνικῆς διαπλάσεως, ἀλλ' ἢ ὀρθῆ αὐτῶν στάθμευσις θὰ κανόνισῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ καλλιτέχνου ἢ τοῦ μηχανικοῦ.

Ὁ μηχανικὸς ὅστις λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὄχι τὴν προκύπτουσαν καλλιτεχνικὴν μορφήν ἀλλὰ μόνον τὸν στατικὸν ὑπολογισμὸν καὶ τὴν δαπάνην ὀμιλεῖ ἀντιπαθῆ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα γλώσσαν ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἀρχιτέκτονος ἐὰν οὗτος κατὰ τὴν δημιουργίαν τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς δὲν ὀρμᾶται ἐκ τῆς κατασκευῆς, μένει ἀκατάληπτος. Ἀμφότερα εἶναι σπουδαῖα σφάλματα.

Ἐπειδὴ ὁ μηχανικὸς σπανίως γεννᾶται καλλιτέχνης, ὁ ἀρχιτέκτων ὅμως κατὰ κανόνα ὀφείλει νὰ μορφωθῆ ὡς μηχανικὸς, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ Ἀρχιτέκτων θὰ ἐπιτύχῃ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐπιρροὴν του εἰς ἔργα τῆς δικαιοδοσίας τοῦ μηχανικοῦ, ἵνα καὶ ἐδῶ ἱκανοποιηθῶσι αἱ δικαιολογημένα αἰσθητικαὶ ἀπαιτήσεις. Ἡ ὡς ἐν ἀρχῇ ἀνεφέραμεν διαδοχικὴ ἀκολουθεῖα τῆς προετοιμαζούσης χρησιμότητος καὶ τῆς διαμορφώσεως τὸ ἀρξάμενον ἔργον τέχνης θὰ λαμβάνῃ χώραν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις καὶ

σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καταστήσῃ μᾶλλον ἱκανοποιητικὸν τὸ ἔργον τοῦ μηχανικοῦ.

Πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, ἵνα μὴ παρεξηγηθῶμεν, ὅτι ἕνεκα τούτου οὐδὲ κἄν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ὑποβιβασμοῦ τῆς στάθμης τῆς θέσεως τοῦ μηχανικοῦ ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου, διότι αἱ ἱκανότητες ἀμφοτέρων ὡς ἀξιόλογοι οὐδέποτε εὐρέθησαν συναντῶμεναι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου καὶ μάλιστα δὲν δύνανται νὰ συνενωθῶσιν. Ὅπως ἐπιρραεῖται ἡ παραγομένη καλλιτεχνικὴ μορφή ἀπὸ τῆς κατασκευῆς, οὕτω πάλιν ἡ τελευταία αὕτη ὑπὸ πολλῶν ἄλλων πραγμάτων ἐπιρραεῖται περὶ τῶν ὁποίων ἀργώτερον θὰ ὁμιλήσωμεν.

Ἄς πραγματευθῶμεν ἐνταῦθα ἐν τῶν σοβαρωτέρων σημείων, ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κατηγορηματικὴ ἀπαίτησις τῆς νέας μας ἐποχῆς. Τοῦτο ἀφορᾷ τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς συνήθως ἐξαρτωμένην στερεότητα. Γενικῶς ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη, πλὴν ἐν μέρει πολὺ ἐσφαλμένη, ὅτι ὁ νέος μας οἰκοδομικὸς τρόπος, ἐπειδὴ εἶναι λίαν ταχὺς ὀφείλει κατὰ συνέπειαν νὰ μὴ εἶναι ποσῶς στερεός. Τὸ αἶτιον πρέπει νὰ ζητήσῃ τις εἰς τὴν κερδοσκοπίαν ἣτις οὐδὲν κοινὸν ἔχει μὲ τὴν τέχνην· μάλιστα εἶναι ἡ μεγαλειτέρα της ἀντίπαλος. Ἐὰν ἐξετάσῃ τις τὰς νέας μας κατασκευὰς ἀκριβέστερον εὐκόλως θὰ πεισθῇ ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον συμβαίνει καὶ ὅτι ἡ νέα κατασκευὴ ὡς κύριον σκοπὸν αὐτῆς θεωρεῖ τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς καὶ στερεότητα, τὰς δύο ταύτας ἀντιθέσεις κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἰσοφαρίσῃ. Ἡ νέα κατασκευὴ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ λαμπρὰ ἀποτελέσματα. Τοῦς οἰκοδομικοὺς τρόπους ὅλων τῶν ἐποχῶν διέπει ἡ σαφὴς τάσις τοῦ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἔργον ἢ πλεόν ἔφικτῆ τὴν στερεότητα καὶ τὸ ἀμετάβλητον, ἵνα μένωσιν συνεπεῖς εἰς μίαν τῶν σοβαρωτέρων ἀρχῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τὴν διάρκειαν.

Ἄφου αἱ νέαι μας συνθῆκαι ἐπέφεραν τελείαν μεταβολὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸν χρησιμοποιούμενον ἐργάσιμον χρόνον, καὶ ὅμως ἡ θεμελιώδεις ἀρχὴ τῆς διαρκείας ἐν τῇ τέχνῃ μένει ἡ αὐτῇ, ὀφείλει ἡ κατασκευὴ, τὴν ὁποίαν ἐπιβαρύνει ἡ λύσις τοῦ θέματος τούτου, νὰ ἐπιληφθῇ νέων μέσων διὰ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην. Τὰ μέσα ταῦτα εὗρε αὕτη κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν νέων ὑλικῶν καὶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μηχανῶν. Ἡ ἐπίδρασις τούτων ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς ὀφείλει προφανῶς νὰ γίνῃ καταφανής. Ὡς ἐκ τούτου ἀνατίθεται προσέτι εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα καὶ ἕτερον θέμα, τοῦτέστι δὲν ἔχει μόνον σαφῶς νὰ καταδείξῃ, ὅπως

ἤδη ἐπανειλημμένως ἀνεφέραμεν, εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν δημιουργουμένην καλλιτεχνικὴν μορφήν τὴν κατασκευὴν, ἀλλὰ νὰ προκαλέσῃ εἰς τὸν παρατηρητὴν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ χρησιμοποιούμενον ὑλικὸν καὶ ὁ χρόνος τῆς κατασκευῆς ὀρθῶς ἐκφράζεται. Σχετικῶς μὲ τ' ἀνωτέρω ἐγένοντο σφάλματα δυστυχῶς πάρα πολλά. Καλλιτεχνικαὶ μορφαὶ εἰς ἃς ὁ χρόνος τῆς κατασκευῆς δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐντύπωσιν ἢ εἰς τὸ ὑλικὸν τῆς κατασκευῆς ἐνέχουσι πάντοτε κἄτι τὸ ψευδὲς ἢ τὸ ἐκλιπαρητικόν.

Πρόμοχοι καὶ ὑποβαστάζοντες λίθοι, οἷτινες δὲν ἐργάζονται, σιδηρὰ ἔργα ἅτινα δεικνύουσι τὴν φυσιογνωμίαν των εἰς λίθους ἀποδομένων μορφῶν, ἐπιχρισμένοι οἰκοδομαί, αἷτινες παρουσιάζουσι τελείαν λιθοδομίαν, τὸ πλείστον τῶν ἐξωτερικῶν λεπτομερειῶν, αἷτινες πρέπει νὰ φαίνωνται περισσότερο ἀφ' ὅτι εἶναι καὶ πολλὰ ἄλλα ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτήν. Ὡς φυσικὸν δέον νὰ θεωρηθῇ τὸ ὅτι νέοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι γνωρίζουσι νὰ ἐκτιμῶσι τὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου, ὡσαύτως ἐκείνας τὰς κατασκευὰς θὰ προτιμῶσι καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῶν θὰ ἐπιδιώκωσι, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιήσωσι τὰς ἀναλόγους αὐτῶν ἐπιθυμίας. Τοῦτο λοιπὸν φυσικῶς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ὑλικῶν, τὰ ὁποῖα εἶνε δυνατόν πάντοτε ταχέως καὶ ἐν καλῇ καταστάσει νὰ προμηθεύωνται καὶ προσέτι διὰ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, τοῦτέστιν διὰ συγχρόνου ἐπεξεργασίας διαφόρων συνιστόντων μερῶν τῆς κατασκευῆς, οὕτως ὥστε κατορθοῦται ταχύτερος τρόπος τῆς συναρμολογήσεως τῶν ἔργων. Ἐὰν ἐπίσης εἶναι στερεὸν τὸ τοιοιτοτρόπως συναρμολογηθὲν, τότε παρὰ τὴν μεγαλειτέραν αὐτοῦ δαπάνην θὰ παραγκωνίσῃ τὸ μέχρι τοῦδε ὑφιστάμενον. Προφανῶς ὀφείλει ἀπὸ τοιαύτην δράσιν πάντοτε νὰ προκληθῇ νέα τις διαμόρφωσις. Ἡ διατήρησις τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ὑλικῶν προφανῶς δὲν εἶναι ἡ αὐτῇ εἰς τοὺς διαφόρους τρόπους καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐπίσης διαφορετικὴ ἢ χρησιμοποιήσις του καὶ ἡ τελειοποίησις τοῦ χειρισμοῦ του εἰς αὐτούς. Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι εἰς ὄρισμένους τόπους ἐπίσης ὄρισμένα ὑλικά θὰ ἔχωσι ἰδιαιτέραν προτίμησιν περίπτωσις, τὴν ὁποίαν ὁ ἀρχιτέκτων οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ παρίδῃ, διότι τὸ ἐπικρατοῦν ἰδανικὸν τοῦ ὀραίου ἐπίσης ἀπαιτεῖ τοπικὸν χαρακτῆρα (οἰκοδομήματα ἐξ ἀκατεργάστων ἢ κατεργασμένων λίθων, ἐξ ὀπτῶν πλίνθων ἢ ξύλου ἢ δι' ἐπιχρίσεως ἀμμοκονίας). Ἐκ τοῦ διαθέσιμου χρόνου εἰς τὴν κατασκευὴν μίᾶς οἰκοδομῆς ἔξαρτᾶται καὶ ὁ διαθέσιμος χρόνος

διὰ τὴν σύνταξιν τῶν σχεδίων. Ὅσάκις πρόκειται περὶ οἰκοδομημάτων σχετικῶν μὲ χρηματικὰς ἐπιχειρήσεις, ὁ χρόνος παρέχεται λίαν φειδωλός. Προκειμένου ὅμως περὶ μνημιακῶν οἰκοδομημάτων παρέχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα ἐπαρκῆς χρόνος, ἵνα μελετήσῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὰ σχέδιά του. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀπαραίτητον κατὰ τὴν κρίσιν καλλιτεχνικῶν ἔργων νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν αἱ περιστάσεις αὐται.

Ἔπεται συνέχεια.

ΕΜΜ. Α. ΚΡΙΕΖΗΣ

Ἀρχιτέκτων.

Η ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΞ ΑΥΤΗΣ ΜΕΡΗ ΓΕΩΛΟΓΙΚΩΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΑ

Μελέτην περισπούδαστον περὶ τῆς γεωλογίας τῆς Ἀκροκορίνθου ἔχει δημοσιεύσει ἐν τῷ Ἀρχιμήδει ὁ κ. Κ. Γεωργαλάς¹. Τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ ἐστῆρίζεν ὁ Κ. Γεωργαλάς εἰς ἀνακάλυψιν τριαδικῶν ὀργανισμῶν, γενομένην παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἄλλου παρὰ τοῦ κ. Κωνστ. Κτενά καὶ ἐμοῦ, ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω περιοχῆς. Ἡ δ' ἀνακάλυψις αὕτη ἦγαγεν αὐτόν, λίαν εὐλόγως, ὡς εἶχεν ἀγάγει καὶ ἡμᾶς²), εἰς τὴν σκέψιν ὅτι αἱ διαστρώσεις, αἱ περιέχουσαι τοὺς ὀργανισμοὺς τούτους, ἀνήκουσιν εἰς τὴν τριαδικὴν ἐποχὴν.

Ἐκτοτε ὅμως ἀνακαλύψας ἐγὼ αὐτὸς πληθὺν ἐτέρων ὀργανισμῶν ἀναφερομένων εἰς παχυδόντας καὶ γαστερόποδας, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ προσδιορίσω τὸ εἶδος αὐτῶν, ἕνεκα τῆς κακῆς αὐτῶν καταστάσεως, ὑποβαλὼν δὲ αὐτοὺς εἰς τὴν ἔξετασιν τοῦ εἰδικωτάτου περὶ τὰ τοιαῦτα, διασήμου καθηγητοῦ τῆς Γεωλογίας ἐν Grenoble τῆς Γαλλίας, Κ. W. Kilian, ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπάντησιν ὅτι τῷ ὄντι ὁ ἀκριβῆς αὐτῶν προσδιορισμὸς εἶναι μὲν ἀδύνατος, ἀναφέρονται ὅμως ὁπωσδήποτε εἰς τὴν ἰουράσιον ἢ τὴν κρητιδικὴν ἐποχὴν.

Εὐθύς δ' ὡς παραδεχθῶμεν τοῦτο, ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ τριαδικοὶ ὀργανισμοί, οἱ εὐρεθέντες ἐν τοῖς αὐτοῖς πετρώμασι, δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν ἔζησαν, ἀλλὰ μετετοπίσθησαν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν εἰς νεώτερα στρώματα, διὰ τῆς μετακινήσεως τῶν ἀρχικῶν τριαδικῶν πετρωμάτων, ἅτινα μεταγενεστέρως διεβρώθησαν καὶ παρεσύρθησαν εἰς τὰς νεώτερας θαλασσίους ἐπιχώσεις.

Ὁ σκοπὸς τῆς παρουσίας μελέτης ἀφορᾷ τὴν

ἀσφαλῆ ἐξακρίβωσιν τούτου, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀρχόμεθα ἤδη ἀπὸ τὴν περιγραφὴν τῶν στρωμάτων τῆς Ἀκροκορίνθου καὶ τῶν πέριξ, ὡς ἔχομεν ἀντιληφθῆ ταῦτα.

Παρουσιάζονται ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.

1^{ov}) Τιτανόλιθος κοραλλιογενής, ὑποκίτρινος, σχεδὸν λευκός, ἡμικρυσταλλικός, μετὰ γαστερόποδων, παχυδόντων, βρυοζῶων, κοραλλίων, λιθοθαμνίων, καὶ ὄλιθων. Ὁ τιτανόλιθος οὗτος καταλαμβάνει τὰς κορυφὰς τῆς Ἀκροκορίνθου, ὡς καὶ τῆς μεγαλειτέρας κορυφῆς τῶν Πεντεσκούφων· πρὸς τὰ κάτω γίνεται ἐντελῶς ὄλιθικός, πλακοειδῆς, καὶ φαιοχρῶς, ἐναλλασσόμενος μετὰ στρώσεων κερατολίθου τεφροῦ, μέχρι πρασινοποῦ. Τοῦτο φαίνεται καθαρῶς μεταξὺ τῶν δύο κορυφῶν τῆς Ἀκροκορίνθου, ἥτοι τῆς κορυφῆς τοῦ Προφήτου Ἠλίου, τῆς καὶ ὑψηλοτέρας, καὶ τῆς μεσημβρινωτέρας, τῆς καὶ Τάπιας ἐπικαλουμένης, ἀκριβῶς ἄνωθεν τῆς θέσεως, τῆς λεγομένης Δραγονέρας. Εἰς ἄλλα σημεία ἀναφαίνεται ἐπίσης σποραδικῶς ὁ φαιὸς ὄλιθικός τιτανόλιθος, εἰς τὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν κατωτέρων στρωμάτων, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἀκολούθως, ἀλλ' ὅπως ἀτάκτως καὶ σποραδικῶς ἕνεκα τῆς ἐκχύσεως ὀφριτικῶν πετρωμάτων ἅτινα διέῤῥηξαν καὶ διεσκόρπισαν τὸν τιτανόλιθον τῆδε κάκεισε εἰς τεμάχια ἀκανόνιστα, ὡς τοῦτο εἶναι δῆλον ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Ἀκροκορίνθον. Τὰ τεμάχια ταῦτα παρασυρθέντα, ἐν μέρει καὶ πρὸς τὴν κλιτὴν τῆς ἐνταῦθα ἀρχομένης μεγάλης χαράδρας τῆς Ἀκροκορίνθου, περιέχει ἀφθόνους μὲν ὀργανισμοὺς, δυσδιακρίτους δυστυχῶς, ὡς εἶπον.

2^{ov}) Σύμπλεγμα κροκαλοπαγῶν διαστρώσεων, μετὰ ψαμμιτῶν, καὶ πλακοειδῶν τιτανολίθων, ποικιλοχρόμων, στιφρῶν ἢ καὶ λατυποπαγῶν. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο λίαν ἀνωρθωμένον (redressé), ἔχει διεύθυνσιν ΑΒ—ΑΒΑ καὶ κλίσιν πρὸς βορρᾶν, ἐπὶ τῶν δυτικῶν καὶ βορείων κλιτύων τῆς Ἀκροκορίνθου καὶ τῶν Πέντεσκούφων, ἢ διεύθυνσις δὲ αὕτη, πρὸς τὸν λαμὸν μεταξὺ Ἀκροκορίνθου καὶ τοῦ μεγαλειτέρου τῶν Πεντεσκούφων, στρέφει ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὰ ΒΒΑ.

3^{ov}) Διαστρώσεις κερατολίδων ἐρυθροχρῶμων ἢ φαιῶν, μετὰ ὀφριτικῶν πετρωμάτων. Αἱ διαστρώσεις αὗται καλύπτονται ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ συμπλέγματος (1^{ov}), ποτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ συμπλέγματος (2^{ov}), παριστώσαι οὕτω τὸ ὑπόστρομα τὸ γενικόν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ τιτανόλιθος τῶν ταπεινοτέρων λόφων τῶν Πεντεσκούφων, ἰδίως τοῦ δευτέρου ἀμέσως μετὰ τὸν ὑψηλότερον, καίτοι ἀνήκον εἰς τὸ σύμπλεγμα (1), ὡς ἐντελῶς ὅμοιος

¹) (Ἔτος ΙΒ' φύλλον 10^{ov}).

²) M. M. Ph. Négris et Const. A. Ktenas—Sur l'âge triasique du calcaire de l'Acrocorinthe. Compte Rendu Sommaire des seances de la Société Géologique de France—21 Mars 1910.